

رهیافت‌های اخلاقی به سقط جنین؛ یک بررسی موردی

سیدحسین اسلامی (Ph.D.)

- استادیار، موسسه آموزش عالی ادیان و مذاهب، قم، ایران.

چکیده

یکی از راه‌های مواجهه با مسئله سقط جنین، ارزیابی آن از منظر اخلاق است. فارغ از مسائل قانونی یا فقهی، آیا اخلاقاً می‌توان سقط جنین را موجه شمرد. درباره مشروعیت این عمل، چهار رویکرد اخلاقی عمده وجود دارد. نخست، رویکرد محافظه‌کارانه است که سقط جنین را به مثابه قتل نفس می‌داند و به این دلیل غیر اخلاقی می‌شمارد. دوم، رویکرد آزادی‌خواهانه است که با تأکید بر آزادی زن و حق انتخاب او سقط جنین را امری شخصی و در حوزه اختیارات مادر می‌شمارد. سوم رویکرد میانه‌روانه است که با توجه به رشد جنین تا زمانی سقط جنین را انتخابی شخصی و پس از آن، چنین عملی را غیر اخلاقی می‌داند. چهارم، رویکرد فمینیستی است که در مواردی با نقطه عزیمت و نتایج سه رویکرد دیگر متفاوت است. هر یک از این دیدگاه‌ها نقطه قوت و نقطه ضعفی دارند و هیچ یک به تنهایی نمی‌تواند تبیین کاملاً رضایت بخشی که همه موارد سقط جنین را فرا بگیرد ارائه کند. از این رو به نظر می‌رسد که بهتر باشد درباره هر مورد جداگانه بحث نمود. یکی از موارد درخواستی برای سقط جنین جایی است که بارداری بر اثر تجاوز به عنف حاصل شده است. از آنجا که در این نوع بارداری مادر هیچ نقشی نداشته و اراده‌اش سلب شده است، تنها کسی که حق تصمیم‌گیری برای ادامه بارداری یا پایان دادن به آن را دارد مادر است و اخلاقاً کسی نمی‌تواند او را در صورتی که دست به سقط جنین زد ملامت کند. نویسنده برای اثبات این مدعا چهار دلیل آورده است. دلائلی که می‌توان برای عدم امکان داوری اخلاقی دیگران درباره مادر آورد، عبارتند از: ۱- دفاع از خود؛ ۲- حق شخص بر تن خود؛ ۳- اصل عدالت؛ ۴- مسئولیت جامعه.

آنگاه نویسنده مقاله با مرور مستندات فقهی سقط جنین ناشی از تجاوز به عنف و فتوایی که در این زمینه به وسیله فقهای اهل سنت صادر شده است، نشان می‌دهد مواردی که در فقه تحریم شده، ممکن است این مورد خاص را فرا نگیرد. سپس فتاوی برخی از فقهای شیعه را در این زمینه نقل و تحلیل کرده و در پایان به پاره‌ای نتایج رسیده است؛ از جمله آن که منع قانونی سقط جنین شامل این مورد نگردد و قربانیان تجاوز به عنف مورد حمایت قانونی و اجتماعی قرار گیرند.

کلید واژگان: سقط جنین، اخلاق کاربردی، تجاوز به عنف، احکام فقهی، مسئولیت اخلاقی، اخلاق.

مسئول مکاتبه: دکتر سید حسن اسلامی، موسسه آموزش عالی ادیان و مذاهب، قم، ایران.

پست الکترونیک: Eslami@religions.ir